

Такризи роҳбари илмӣ

ба диссертатсияи Зиёзода Нодири Идибег дар мавзуи “Раванди ташаккулёбии низоъҳои динӣ-сиёсӣ ва хусусиятҳои онҳо дар шароити олами тағйирёбанда” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 – ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ (илмҳои сиёсӣ)

Муҳимияти омӯзиши масъалаи низоъҳои динию сиёсӣ дар шароити муосир бебаҳс аст. Зеро омили динӣ ва сиёсишавии дин масъалаҳое мебошанд, ки зухуроти низоъҳои динию сиёсиро дар маркази диққати сиёсатмадорон ва арбоби сиёсӣ қарор медиҳанд. Махсусан, бархӯрди манфиатҳои геополитикии абаркудратҳои олам, раванди ғимоя манфиатҳои миллӣ, пайдоиши таҳдидҳои нави замони муосир ва масъалаи таъмини амнияти миллӣ ва суботи сиёсӣ омӯзиши низоъҳои динию сиёсиро ба яке аз таҳқиқотҳои зарурӣ ва саривақтӣ табдил медиҳанд. Гузашта аз ин, низоъҳои динию сиёсӣ ҳамчун омили таъсиррасон ба суботи сиёсӣ ва ҳамчун таҳдид ба амнияти миллии кишвар дар ҷаҳони муосир хеле рӯзмарра гардидааст. Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар минтақаи Осиёи Марказӣ ҷойгир аст, дар маркази бархӯрди манфиатҳои динию сиёсии бозингарони минтақавӣ қарор дорад, ки барои кишвар ва суботи сиёсии мамлакат хеле хатарзо мебошад. Ҳамзамон, қобили зикр аст, ки бухрони сиёсии Афғонистон, пайдоиши ҳзбу ҳаракатҳои динии дорои характери экстремистӣ террористӣ, сиёсишавии дин ва ҷанде дигарон тақозои онро доранд, ки масъалаи низоъҳои динию сиёсӣ аз лиҳози таъмини суботи сиёсӣ ва амнияти миллии бозбинӣ ва таҳқиқ гарданд. Диссертатсияи Зиёзода Н.И. ба омӯзиши ҳамин масъала бахшида шуда, дар он хусусиятҳои муҳимми низоъҳои динию сиёсӣ, раванди ташаккулёбии онҳо, сабабҳои пайдоиш ва роҳҳои пешгири намудани онҳо таҳлилу баррасӣ гардидааст.

Диссертатсия аз муқаддима, ду боб, панҷ зербоб, хулоса ва рӯйхати адабиёти истафодашуда иборат мебошад. Дар муқаддима муҳимияти таҳқиқи мавзӯ, сатҳи омӯзиши мавзӯ, мақсади таҳқиқот, объект ва предмета таҳқиқот, навоварии илмӣ таҳқиқот, масъалаҳои асосие, ки ба ғимоя пешниҳод шудаанд, инчунин аҳамияти назариявӣ ва амалии натиҷаҳои таҳқиқот нишон дода шудаанд.

Дар боби аввали диссертатсия ҷанбаҳои назариявӣ методологии омӯзиши низоъҳои динию сиёсӣ мавриди баррасӣ қарор дода шудааст. Ин боби диссертатсия дар навбати худ аз ду зербоб иборат мебошад. Дар зербоби аввал муаллиф дар заминаи таҳлилу баррасии назарияҳои сиёсӣ ва концепсияҳои илмӣ хусусиятҳои бевоситаи низоъҳои динию сиёсиро нишон додааст. Дар ин қисми таҳқиқот, ки он асосан характери назариявӣ дорад, муаллиф кӯшиш намудааст, ки андешаҳои олимону муҳаққиқони сатҳи гуногунро вобаста ба ҳавзаҳои ҷуғрофӣ ва геополитикӣ нишон диҳад ва дар ин замина моҳияти низоъҳои динию сиёсиро вобаста ба омилҳои фарҳангӣ, маънавӣ ва иҷтимоӣ иқтисодӣ ҷомеаҳои гуногун шарҳ диҳад. Дар зербоби дуюм муаллиф бевосита ба омӯзиши раванди ташаккулёбии низоъҳои динию

сиёсӣ машғул гардида, сабабҳои пайдоиши он, роҳу воситаҳои сиёсишавии дин, ба саҳнаи сиёсат ворид гардидани дин, суйиистифода гардидани дин ҳамчун яроқи сиёсӣ ва монанди ин масъалаҳоро таҳлилу баррасӣ намудааст.

Дар боби дуҷуми диссертатсия роҳу воситаҳои пешгирӣ намудан ва бартараф кардани низоъҳои динию сиёсӣ таҳқиқ гардидааст. Ин боб низ дар навбати худ ба се зербоб ҷудо гардида, дар онҳо пай дар пай вобаста ба заминаҳои пайдоиши низоъҳои динию сиёсӣ ва пешгирӣ намудани онҳо андешаронӣ ва баррасиҳои муаллиф ироа гардидаанд. Дар аввал заминаҳои ба вучуд омадани низоъҳои динию сиёсӣ матраҳ гардида, ба масъалаҳои иҷтимоию сиёсӣ, ки дар раванди пайдоиши ин навъи низоъҳо таъсиргуздор мебошанд, диққати бештар дода шудааст. Дар ин маврид масъалаи низоъҳои динию сиёсӣ на танҳо дар ҷаҳони муосир, балки дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳқиқ гардидааст. Муаллиф сабабҳои пайдоиши низоъҳои динию сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро баррасӣ намуда, раванди ташаккули онҳо ва роҳу воситаҳои пешгирӣ намудани онҳоро низ матраҳ намудааст.

Навоварии таҳқиқотро мушаххасан ба таври зерин нишон додан мумкин аст: дар заминаи тадқиқ ва таҳлили концептуалӣ ва назариявӣ методологӣ, хусусиятҳои зухуршавӣ, моҳият, табиат ва сабабҳои ба вучуд омадани падидаи “низои динӣ-сиёсӣ” дар олами сиёсат ошкор гардиданд; бо истифода аз методҳои компаративӣ, коммуникатсионӣ, муқоисавӣ, таърихӣ, психологӣ ва контент-таҳлил тадқиқ ва таҳлили низои динӣ-сиёсӣ анҷом дода шудааст; инчунин зимни тадқиқот ва таҳлили мавзӯи баррасишаванда тамоюлҳои асосии низои динӣ, хусусиятҳои концепсияҳои гуногуни динию мазҳабӣ ва концепсияҳои сиёсии муқобили онҳо дар замони тағйирёбии ҷомеа ошкор карда шудаанд; сиёсати давлатӣ дар соҳаи муқовимат ба экстремизми динӣ, дар асоси меъёрҳои ҳуқуқӣ ҳамчун механизми фаъоли сиёсати решакан кардани ин зухурот муайян карда шудааст; табиат ва хосиятҳои зоҳиршавии “низоъҳои динӣ-сиёсӣ” дар ҳаёти воқеӣ ва сиёсии ҷомеаи муосир ҳамаҷониба тадқиқ ва таҳлил карда шуда, характери ифротгароии онҳо муайян карда шуданд; дар соҳаи муайян, пешгирӣ ва роҳ надодан ба сар задани “низоъҳои динӣ - сиёсӣ” дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҷиҳати тақмили сиёсати муқоламавӣ дар соҳаи муносибатҳои байниэтниқӣ ва мазҳабӣ тавсияҳои амалӣ пешниҳод гардиданд.

Таҳқиқоти мазкур аҳамияти илмию назариявӣ ва амалӣ дорад. Пеш аз ҳама, баррасиҳои муаллиф ва ҳулосаҳои пешниҳодшуда барои таҳқиқи минбаъдаи низоъҳои динию сиёсӣ ва роҳу воситаҳои пешгирӣ намудани онҳо заминаи илмию назариявӣ ба шумор меравад. Иҷунин, дар асоси таҳлилу таҳқиқи концепсияҳои илмӣ моҳият ва хусусиятҳои бевоситаи низоъҳои динию сиёсӣ нишон дода шудааст, ки он барон саривақт дарк намудани зухуроти низоъҳои динию сиёсӣ ва ба он додани баҳои воқеӣ аҳамиятнок мебошад. Натиҷаҳои таҳқиқот ва маводи диссертатсия дар раванди таълими фанҳои сиёсатшиносӣ, амнияти миллӣ, амнияти иттилоотӣ, динҳои ҷаҳонӣ ва сиёсат метавонанд истифода бурда шаванд. Инчунин натиҷаҳои таҳқиқот

барон муҳаққиқоне, ки ба омӯзиши низоъҳои сиёсӣ машғуланд, аҳамияти илмию назариявӣ доранд.

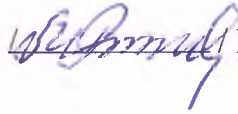
Дар маҷмӯъ, гуфтан мумкин аст, ки мақсади таҳқиқот ва вазифаҳои дар назди муаллиф гузошташуда пурра иҷро гардидаанд. Муаллиф аз уҳдаи мустақилона анҷом додани таҳқиқоти илмӣ баромадааст. Саҳми муаллиф дар омода намудани диссертатсия аз он иборат аст, ки ӯ бевосита ба таҳлили адабиёти илмӣ машғул гардида, дар раванди таҳқиқи масъала бевосита иштирок карда, натаҷаҳои таҳқиқоти худро дар шакли мақолаҳои илмӣ таҳия ва ҷоп намудааст. Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар мақолаҳои илмии муаллиф инъикос гардидаанд. Бо дарназардошти гуфтаҳои боло, қайд намудан мумкин аст, ки диссертатсияи Зиёзода Нодири Идибег дар мавзӯи «Раванди ташаккули низоъҳои динӣ-сиёсӣ ва хусусиятҳои онҳо дар шароити олами тағйирёбанда» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 - ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ (илмҳои сиёсӣ) таҳқиқоти илмии мукамал ва анҷомёфта ба шумор рафта, ба талаботи муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошад ва барои Ҷимоя тавсия мегардад. Муаллифи диссертатсия Зиёзода Н.И. сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои сиёсӣ мебошад.

Роҳюари илмӣ:

Номзоди илмҳои фалсафа,

Профессори кафедраи равандҳои

сиёсӣ дар Тоҷикистони

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон Мухаббатов А.

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,

Ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17.

Тул. моб.: 908875505

Имзои профессор Мухаббатов А. – ро тасдиқ менамоям.

Сардори Раёсати кадрҳо ва ғорҳои махсуси ДМТ.

Тавқиев Эмомалӣ

07.02.2022